

J e g y z ő k ö n y v

a Magyar Tudományos Akadémia Elnökségének 1957 augusztus 30-án du. 16 órakor megtartott rendkívüli üléséről.

Jelen voltak: Rusznyák István elnök, Erdey-Gruz Tibor főtitkár, Bognár Géza akadémiai titkár, Alexits György, Novobátczy Károly elnökségi tagok, Bóka László, Szabó Imre, Gömöri Pál, Geleji Sándor, Erdey László osztálytitkárok, Maucha Rezső, Mihailich Győző az Elnökség tiszteletbeli tagjai.

Meghivottak: Pais Dezső akadémikus, Ortutay Gyula lev. tag, Erdei Ferenc akadémikus, Tócs Ottó az MTA Elnökségi Titkárságának vezetője, Antal Jánosné az Elnökségi Titkárság munkatársa.

Kimentette magát: Fogarasi Béla, Gombás Pál alelnökök, Lukács György elnökségi tag, Major Máté akadémiai titkár.

Külföldön tartózkodik: Ligeti Lajos alelnök, Molnár Erik elnökségi tag, Hevesi Gyula, Jánossy Lajos akadémiai titkárok, Somos András, Törő Imre osztálytitkárok.

N a p i r e n d :

- 1.) Állásfoglalás az ENSz ötös bizottságának jelentésével kapcsolatban.

Rusznyák István elnök üdvözli a megjelenteket és az ülést megnyitja.

A jegyzőkönyv hitelesítésére Bóka László és Szabó Imre osztálytitkárokat kéri fel.

I.

Állásfoglalás az ENSz ötös bizottságának jelentésével kapcsolatban.

Rusznyák István elnök kifejti, hogy a Magyar Tudományos Akadémiának hallatnia kell szavát az ENSz ötös bizottsága jelentésének ügyében. Ismerteti a beterjesztett határozati javaslatot és felkéri az Elnökség tagjait, tegyék meg észrevételeiket.

Erdei Ferenc akadémikus felszólalásában uvalt arra, hogy a jelentés magyar fordításának egy részét alkalma volt tanulmányozni, beszélt olyan személlyel is, aki nemrégiben az Egyesült Államokban járt és be tudott számolni a jelentés ottani visszhangjáról. Mint a tavaly októberben lezajlott események részben cselekvő, részben szenvedő résztvevője, szemtanuja volt számos olyan esetnek, amely ellentétben áll a bizottság jelentésével. Ezért helyesnek tartja, és mint hazafi, s akadémiai tag, kötelességének érzi, hogy tiltakozzon. Véleménye szerint a Magyar Tudományos Akadémia tiltakozása hatékonyabb lenne, ha elkerülné a sémákat. A határozati javaslatot nem tartja különösebben sikerültnek. Javasolja a következő változtatásokat:

- a.) második bekezdés, első mondat: "ugynevezett" szó elhagyása,
- b.) harmadik bekezdés utolsó mondat: "hamis" szó elhagyása,
- c.) negyedik bekezdés első mondat harmadik sor: "ellenforradalmi" szó elhagyása, mivel az események ellenforradalmi jellege a szöveg előző részeiből is kitűnik.

Ortutay Gyula levelező tag kifejti, hogy a jelentést ugyancsak előlvasta, és különösen felhívja a figyelmet arra, hogy a jelentés ámbár megemlékezik a lefolyt linceselésekről, azokat nem tartja lényegesnek, az események jellegének megítélésénél. A javaslat szövegét ugyancsak nem tartja legszerencsésebbnek, azonban Erdei Ferenc akadémikus módosításaival elfogadja.

Rusznay István elnök felkéri Szabó Imre akadémikust, ismertesse a jelentés megítélésével kapcsolatos jogi szempontokat.

Szabó Imre akadémikus előljáróban csatlakozik Erdei Ferenc akadémikus módosító javaslataihoz. Kifejti, hogy a jelentés szerzői maguk is elismerik, hogy a Magyarországon lezajlott események csak akkor képeznek nemzetközi jellegű ügyet - tehát csak akkor tárgyalhatók az ENSZ alapokmánya értelmében - ha jogellenes külföldi beavatkozás történt. A külföldi beavatkozás ugyancsak a jelentés szerzői szerint is, csak akkor jogellenes, ha a felkelés spontán volt. A jelentés szerzői ennek ellenére részletesen foglalkoznak nyilvánvalóan magyar belügyeket képező kérdésekkel, mégpedig nemcsak október 23-tól november 4-ig terjedő időszakkal, hanem egészen ez év júniusáig. A jelentés maga is hangsúlyozza, hogy a Szovjetunió akciójának megítéléséhez elsőrendű fontosságú annak eldöntése, vajon a magyar kormány kérésére cselekedett-e vagy pedig nem. A bizottság maga sem kockáztatta meg, hogy határozottan állítsa, hogy a Szovjetunió nem a magyar kormány kérésére cselekedett. Ezek szerint világos, hogy a bizottság jelentése jogtalan, nem nyugszik törvényes alapokon, és semmiféle törvényes eljárásra fel nem használható.

Novobátzky Károly akadémikus felhívja a figyelmet, hogy a Magyar Tudományos Akadémia tiltakozását nemcsak külföldön, hanem belföldön is olvasni fogják, s javasolja, hogy a törölni kívánt "hamis" és ellenforradalmi" szavakat hagyják meg a szövegben, mert azok az egyszerű emberek számára közérthetően kifejezésre juttatják az Akadémia állásfoglalását. Hiányolja, hogy a javaslat nem tér ki arra, hogy a Szovjetunió fellépése a varsói szerződés alapján törvényesen történt.

Rusznyák István elnök javasolja, hogy az "ugynevezett ötös bizottság" elnevezés helyett a "külön bizottság elnevezés szerepeljen, hogy a "hamis" szó helyett "elfogult"-at írjanak, továbbá, hogy az "ellenforradalmi" szó maradjon a szövegben.

Erdey-Gruz Tibor főtitkár javasolja a határozat kiegészítését a bizottság illetéktelenségének hangsúlyozásával.

Rusznyák István elnök javasolja a határozat utolsó mondatának kiegészítését a következőkkel:"illetéktelen és az ENSz alapokmányával ellentétben álló beavatkozást."

Rusznyák István elnök felteszi a kérdést, hogy az Elnökség tagjai elfogadják-e az elhangzott módosításokkal a határozati javaslatot.

H a t á r o z a t : Elnökség a határozatot az elhangzott módosításokkal, alábbi szövegezésben, elfogadja.

"A Magyar Tudományos Akadémia elnöksége, mint a magyar tudományos élet legfőbb szervének vezető testülete, szükségesnek tartja, hogy tiltakozását fejezze ki az Egyesült Nemzetek Szervezeténél azzal a koncentrált támadással szemben, amelyet egyes imperialista körök hazánk, népi demokratikus rendünk ellen intéznek. Ez a most is folyó támadás a múlt év októberében Magyarországon történt eseményeket használja fel ürügyül ahhoz, hogy aláássa országunk társadalmi berendezését, támadja népi demokratikus rendszerünket s ezen keresztül veszélyeztesse mindazoknak az eredményeknek a dolgozó nép érdekében való felhasználását, amelyeket a magyar tudomány éppen az utolsó tizenkét évben elért, mind pedig azokat a lehetőségeket, amelyeket népi demokráciánk a tudomány jövő fejlődése számára nyújt.

Az országunk elleni támadás fő eszköze, mint ismeretes, napjainkban az ENSZ külön bizottságának jelentése; ennek a jelentésnek az ENSZ rendkívüli közgyűlésén való tárgyalása szolgálna alkalomul a különböző reakciós köröknek nemcsak népi demokratikus államunk, intézményeink, állami és társadalmi szerveink becsmérése, de általában a szocialista országok s elsősorban a Szovjetunió elleni támadásra is.

A Magyar Tudományos Akadémia elnöksége kötelességének érzi, hogy a leghatározottabban tiltakozzék az Egyesült Nemzetek alapokmányában lefektetett alapelvek ilyen megsértése ellen, s elítélje azt a törekvést, amely az ENSZ-t kívánja felhasználni egyes hatalmaknak országunk belügyeibe való beavatkozására. De tiltakoznunk kell az ellen a tarthatatlan módszer ellen is, amely a Magyarországon a múlt év őszén lezajlott ellenforradalmi eseményeket az azokban való részvételért felelős személyek elfogult vallomása alapján igyekszik értékelni s a nemzetközi közvéleményt ilyen módon megtéveszteni törekszik.

A Magyar Tudományos Akadémia elnöksége annak a véleményének ad kifejezést, hogy a múlt év őszén országunkban lezajlott események ellenforradalmi jellegét illetően a magyar dolgozó nép s benne a magyar tudomány képviselői is, arra egyedül illetékesként, megadta a helyes értékelést többek között éppen azzal, hogy kiáll népi demokratikus rendszerünk vívmányai mellett s támogatja a Magyar Népköztársaság kormányát az ellenforradalom ütötte sebek begyógyításában, a szocializmus további építésében.

A Magyar Tudományos Akadémia elnöksége, amikor e tiltakozást eljuttatja az ENSZ szervezetéhez, egyben reméli, hogy a világ haladó közvéleménye és haladó tudományos dolgozói a magyar dolgozó néppel és a magyar tudomány képviselőivel együtt elítélik a Magyar Népköztársaság belügyeibe való illetéktelen és az ENSZ alapokmányával ellentétben álló beavatkozást."

Rusznay István elnök felhatalmazást kér az Elnökségtől arra vonatkozólag, hogy a határozatot az ENSZ-hez, a magyar sajtóhoz és fordításban az Akadémiával kapcsolatban álló külföldi akadémiákhoz eljuttathassa.

H a t á r o z a t : Elnökség a javaslatot
elfogadja.

Rusznay István elnök az ülést bezárja.

K.m.f.

A jegyzőkönyv hiteles: Szabó Imre sk. Bóka László sk.
akadémikus. lev.tag.